

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 339:330.322+332.15

СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2017 БЕРВЕНО О. В., МІРОШНИЧЕНКО Ю. В.

УДК 339:330.322+332.15

Бервено О. В., Мірошніченко Ю. В.

Стимулювання інвестиційної діяльності торговельних підприємств

Важливу роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства на ринку відіграє підвищення інвестиційної привабливості торговельних підприємств для зовнішніх і внутрішніх інвесторів та ефективне управління інвестиціями. Метою статті є аналіз сутності, особливостей формування та активізації інвестиційної діяльності торговельного підприємства та проблем, з якими воно стикається в цій діяльності. Запропоновано таке визначення інвестицій: це всі види грошових, майнових та інтелектуальних вкладень із метою одержання економічного або соціального ефекту в майбутньому з урахуванням можливих ризиків. Ефективність використання інвестицій знаходить відображення в таких підсумкових результатах, як фінансовий стан підприємства, його конкурентоспроможність, наявність нових перспектив і капіталізація ринкової вартості компанії, забезпечити які можливо не за рахунок збільшення абсолютної величини капіталовкладень, а за рахунок досягнення більшої ефективності на одиницю капіталу. Інвестиційна діяльність підприємства передбачає наявність у нього чітко сформульованої та досяжної мети, яка виступає основою його власного розвитку, потребує розробки комплексної інвестиційної стратегії. Авторами розроблено методичні підходи до вдосконалення інвестиційної діяльності торговельних компаній, обґрунтовано провідну роль держави в активізації інвестиційної діяльності торговельних підприємств, створенні умов для ефективної реалізації інвестиційного потенціалу підприємства. Сформовані в роботі пропозиції сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних торговельних підприємств.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна політика, управління інвестиціями, інвестиційна стратегія, інвестиційна привабливість.

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 13.

Бервено Оксана Володимирівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (пров. Отакара Яроша, 8, Харків, 61045, Україна)

E-mail: oksanaberveno@mail.ru

Мірошніченко Юрій Вікторович – кандидат технічних наук, доцент, кафедра менеджменту, Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (пров. Отакара Яроша, 8, Харків, 61045, Україна)

E-mail: yuriy.inst@rambler.ru

УДК 339:330.322+332.15

UDC 339:330.322+332.15

Бервено О. В., Мірошніченко Ю. В. Стимулирование инвестиционной деятельности торговых предприятий

Важную роль в обеспечении конкурентоспособности предприятия на рынке играет повышение его инвестиционной привлекательности для внешних и внутренних инвесторов и эффективное управление инвестициями. Целью статьи является анализ сущности, особенностей формирования и активизации инвестиционной деятельности торгового предприятия и проблем, с которыми оно сталкивается в этой деятельности. Предложено следующее определение инвестиций: это все виды денежных, имущественных и интеллектуальных вложений с целью получения экономического или социального эффекта в будущем с учетом возможных рисков. Эффективность использования инвестиций находит отражение в таких итоговых результатах, как: финансовое состояние предприятия, его конкурентоспособность, наличие новых перспектив и капитализация рыночной стоимости компании, обеспечить которые возможно не за счет увеличения абсолютной величины капиталовложений, а за счет достижения большей эффективности на единицу капитала. Инвестиционная деятельность предприятия предполагает наличие у него четко сформулированной и достижимой цели, выступающей основой его собственного развития, потребу разработку комплексной инвестиционной стратегии. Авторами разработаны методические подходы к совершенствованию инвестиционной деятельности торговых компаний, обоснована ведущая роль государства в активизации инвестиционной деятельности торговых предприятий, создании условий для эффективной реализации инвестиционного потенциала предприятия. Сформулированные в работе предложения будут способствовать повышению конкурентоспособности отечественных торговых предприятий.

Berveno O. V., Miroshnichenko Yu. V. Stimulation of Investment Activity of Trade Enterprises

The increasing of investment attractiveness of an enterprise for external and internal investors and efficient management of investments play an important role in ensuring the enterprise competitiveness in the market. The purpose of the article is to analyze the essence, features of formation and activation of investment activity of a trade enterprise and the problems it faces in this activity. There proposed the following definition of investments: these are all types of money, property and intellectual contributions aimed to obtain an economic or social effect in the future with regard to possible risks. The effectiveness of using investments is reflected in such final results as the financial condition of the enterprise, its competitiveness, availability of new prospects, and capitalization of the market value of the enterprise, which can be ensured not by increasing the absolute value of capital investments but by achieving greater efficiency per unit of capital. The investment activity of the enterprise implies the existence of a clearly formulated and achievable goal, which is the basis of its own development, and requires the development of a comprehensive investment strategy. The authors developed methodological approaches to improving investment activities of trade enterprises; substantiated the leading role of the state in enhancing investment activities of trade enterprises and creating conditions for effective implementation of the enterprise investment potential. The proposals formulated in the work will help to increase the competitiveness of domestic trade enterprises.

Keywords: investment, investment activity, investment policy, investment management, investment strategy, investment attractiveness.

Fig.: 1. Tbl.: 1. Bibl.: 13.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционная политика, управление инвестициями, инвестиционная стратегия, инвестиционная привлекательность.

Рис.: 1. Табл.: 1. Библ.: 13.

Бервено Оксана Владимировна – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры менеджмента, Харьковский торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета (пер. Отакара Яроша, 8, Харьков, 61045, Украина)

E-mail: oksanaberveno@mail.ru

Мирошниченко Юрий Викторович – кандидат технических наук, доцент, кафедра менеджмента, Харьковский торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета (пер. Отакара Яроша, 8, Харьков, 61045, Украина)

E-mail: yuriy.inst@rambler.ru

Berveno Oksana V. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management, Kharkiv Institute of Trade and Economics of Kiev National University of Trade and Economics (8 Otakara Yarosha Lane, Kharkiv, 61045, Ukraine)

E-mail: oksanaberveno@mail.ru

Miroshnichenko Yuriy V. – Candidate of Sciences (Engineering), Associate Professor, Department of Management, Kharkiv Institute of Trade and Economics of Kiev National University of Trade and Economics (8 Otakara Yarosha Lane, Kharkiv, 61045, Ukraine)

E-mail: yuriy.inst@rambler.ru

Вступ. В умовах кризового стану вітчизняної економіки, зниження купівельного попиту населення важливим завданням для торговельних підприємств є збереження та підвищення конкурентоспроможності на ринку. Важливу роль у вирішенні цієї проблеми відіграє підвищення інвестиційної привабливості торговельних підприємств для зовнішніх і внутрішніх інвесторів та ефективне управління інвестиціями, що сприятиме розвитку торгівлі та зростанню якості товарів і послуг. Сфера торгівлі України, що недавно знаходилася в стадії інвестиційного буму, зараз переживає складні часи, що зумовлено низкою протидіючих тенденцій. З одного боку, вітчизняний рітейл відрізняється високим ступенем інвестиційної привабливості, про що свідчив ще недавній стрімкий розвиток наявних торговельних підприємств і поява нових, а з іншого – сучасний кризовий стан економіки України призводить до згасання інвестиційної активності господарюючих суб'єктів. Торгівля є однією з провідних галузей народного господарства України, тому збільшення інвестицій у торгівлю є основою для сталого економічного розвитку торговельних підприємств, створення нових робочих місць, підвищення надходжень до Державного бюджету та розвитку національної економіки. Таким чином, сучасні економічні реалії потребують нових підходів до проблеми залучення та управління інвестиціями торговельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем інвестиційної діяльності підприємств присвячено роботи таких зарубіжних і вітчизняних учених, як В. Базилевич, В. Беренс, І. Бланк, А. Верба, Д. Зверев, М. Леви, А. Мазаракі, С. Мочерний, А. Музиченко, У. Шарп, О. Шерстюк, Т. Ямагучи та багато інших. Однак аналіз накопиченого наукового знання з теорії і практики інвестиційної діяльності показує, що проблема стимулювання інвестиційної діяльності торговельного підприємства є складною та багатоаспектною, що потребує подальших досліджень.

Постановка проблеми. Все вищенаведене актуалізує завдання подальшого пошуку ефективних моделей інвестиційної діяльності підприємств, їх наукового обґрунтування та надання пропозицій щодо методів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств. **Метою** статті є аналіз сутності, особливостей формування та активізації інвестиційної діяльності торговельного підприємства та проблем, з якими воно стикається в цій діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сучасні ринкові реалії диктують вітчизняним торговельним підприємствам необ-

хідність змін підходів до стимулювання інвестиційної діяльності, оптимізації структури інвестицій. Стратегічним завданням торговельного підприємства є підвищення його конкурентоспроможності, тому йому необхідно постійно здійснювати розробку та впровадження управлінських рішень по залученню та управлінню інвестиційними надходженнями.

Торговельне підприємство повинно мати змогу постійно розвиватися, адаптуватися до змін зовнішнього середовища, закріплювати свої ринкові позиції, витримувати високий конкурентний тиск і забезпечувати високу якість обслуговування споживачів. Задаля цього необхідні додаткові фінансові вкладення, які надають змогу вирішувати ці завдання найбільш якісно.

Торгівля є однією з галузей економіки, що розвиваються найбільш динамічно. Вона швидше за інші реагує на зовнішні зміни: собівартості й інфраструктурних витрат, структури зайнятості, доходів населення, загальної економічної кон'юнктури тощо. Ці зміни відбиваються як на всій галузі, так і на окремих торговельних підприємствах. Швидкість технологічного оновлення у сфері торгівлі також потребує вкладення додаткових ресурсів у її розвиток.

Впровадження інвестицій у торгівлю дає можливість торговельним підприємствам для: власної модернізації; розширення масштабів діяльності; перебудови бізнес-процесів; підвищення якості обслуговування споживачів; скорочення витрат на організацію виробничого процесу; покращення умов праці персоналу; закупки нового обладнання; вдосконалення методів надання торговельних послуг; впровадження нових форм торгівлі; підвищення ефективності використання торговельного обладнання; скорочення витрат на транспортування та зберігання продукції тощо.

Інвестиційна діяльність підприємства, якщо вона ефективно вибудована, надає підприємству змогу актуалізувати додаткові конкурентні переваги, що зміцнює його ринкові позиції і забезпечує довгострокову стійкість. Інвестиційна діяльність підприємства спрямована на пошук і залучення додаткових ресурсів його розвитку, тобто інвестицій. Тому дослідження цієї складної проблеми необхідно розпочинати з виявлення сутності та характерних ознак категорії «інвестиції». Виходячи зі складності та неоднозначності трактування поняття «інвестиції», вважаємо за необхідне провести порівняльний аналіз її різних тлумачень представниками економічної думки (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування категорії «інвестиції»

Автор	Визначення
Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV	Це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект [1]
У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейлі	Це відмова від визначеної цінності в теперішній час за (можливо, невизначену) цінність в майбутньому [2, с. 17]
І. В.Теплова	Це поточні вкладення різноманітних ресурсів із метою отримання прибутку в майбутньому [3, с. 16]
Н. В. Кретова, О. І. Мокрецова	Інвестиції являють собою довгострокове вкладення приватного чи державного капіталу в різні галузі національної або зарубіжної економіки з метою отримання прибутку [4, с. 7]
І. А. Бланк	Це вкладення капіталу у всіх його формах у різноманітні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення іншого економічного або позаекономічного ефекту, отримання якого базується на ринкових принципах і пов'язане з факторами часу, ризику та ліквідності [5, с. 17]
А. Б. Борисов	Це сукупність витрат, які реалізуються у формі довгострокових вкладень приватного або державного капіталу в різні галузі національної (внутрішні І.) або зарубіжної (закордонні І.) економіки з метою отримання прибутку: грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери, технології, машини, устаткування, ліцензії, в тому числі і на товарні знаки (кредити, будь-яке інше майно або майнові права, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку (доходу)) [6]
Є. В. Балацький, Р. В. Павличенко	Економічна природа інвестицій полягає у використанні додаткової частки суспільного продукту, національного доходу для збільшення кількості та якості елементів продуктивних сил суспільства [7, с. 53]
С. В. Мочерний	Інвестиції – це довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою привласнення прибутку [8, с. 13]
А. В. Череп	Це всі види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в реальні та фінансові активи з метою отримання прибутку (доходу) [9, с. 16]

Враховуючи вищенаведені трактування категорії «інвестиції» та специфіку функціонування сучасних підприємств, зокрема торговельних, пропонуємо власне бачення сутності цього поняття, а саме: інвестиції – це всі види грошових, майнових та інтелектуальних вкладень із метою одержання економічного або соціального ефекту в майбутньому з урахуванням можливих ризиків. Це визначення акцентує увагу не тільки на різноманітності ресурсів, що мають складати довгострокову стійкість підприємства та надавати позитивні соціально-економічні ефекти розвитку, але й на необхідності додаткового урахування ризиків і невизначеностей, що спіткають інвестиційну діяльність. Аналіз ризику є важливим напрямом інвестиційної діяльності, так само, як обмеження ризику є важливим стратегічним завданням на шляху забезпечення стійкого розвитку підприємства. Інвестиційний ризик здатний звести нанівець всі майбутні очікувані результати, на які орієнтується інвестор, тому ефективність сучасної інвестиційної діяльності багато в чому залежить від вміння враховувати ступень ризиковості й обмежувати негативний вплив ризиків при прийнятті рішення про інвестування.

Вкладення ресурсів в окремі напрями діяльності підприємства не завжди забезпечують позитивний результат. Соціально-економічна ефективність капіталовкладень залежить від багатьох чинників: масштабів і напрямів інвестування, інноваційності напрямів діяльності підприємства, раціональності використання ресурсів, відповідності вживаних заходів очікуваним результатам, ступеня ризиковості інвестиційного проекту тощо. Важливими важелями в прийнятті інвестиційного рішення можуть та-

кож виступати додаткова цінність інвестиційного доходу (можливості вкладення прибутку в нові проекти), економія податкових платежів тощо. Важливого значення в сучасній інвестиційній діяльності набувають інвестиційні екстерналії та інтерналії. Інвестиційні екстерналії являють собою зовнішній вплив інвестиційних проектів на суспільство, що може мати як позитивний, так і негативний характер. Оцінювання таких побічних ефектів, як суспільної користі або суспільних втрат, надає змогу підприємству оцінити соціальну значущість проекту та його сприйняття населенням. Побічні ефекти від реалізації інвестиційного проекту можуть вплинути не тільки на зовнішніх агентів, але й на підприємство або інвестора. Таким додатковим результатом – інтерналією – може бути зміна іміджу, отримання додаткових конкурентних переваг або звуження потенційних можливостей, поява нових напрямів інвестування, зростання інноваційності тощо. Врахування таких можливостей має збільшити позитивні ефекти для підприємства та мінімізувати потенційні ризики.

Оцінка інвестиційної привабливості окремих проектів також враховує терміни окупності. В сучасних нестійких умовах, враховуючи негативну динаміку на внутрішньому грошовому ринку та валютних ринках, інвестори здебільшого зацікавлені в реалізації короткотермінових проектів, але такі проекти пов'язані з підтримкою поточного стану підприємства та не в змозі забезпечити комплексного вирішення його стратегічних завдань. Забезпечити зацікавленість інвесторів у довготермінових проектах можливо при більш грамотному врахуванні в них фактора часу. Дисконтування очікуваних грошових доходів із урахуванням тем-

пів інфляції та передбаченням можливих ризиків матимуть важливе значення для прийняття рішення про інвестування, додатковим стимулом для інвесторів слугує збільшення ставки дисконтування додаванням премії за ризик, що надасть додаткові гарантії повернення капіталовкладень.

Слід зазначити, що прямого зв'язку між розміром інвестицій і їх ефективністю не існує, суттєво більше значення мають вірний вибір стратегічних пріоритетів розвитку підприємства та наукове обґрунтування основних напрямів його діяльності. Ефективність використання інвестицій знаходить відображення в таких підсумкових результатах, як фінансовий стан підприємства, його конкурентоспроможність, наявність нових перспектив і капіталізація ринкової вартості компанії, забезпечити які можливо не за рахунок збільшення абсолютної величини капіталовкладень, а за рахунок досягнення більшої ефективності на одиницю капіталу. Наприклад, закупівля нового обладнання та устаткування потребує значних капіталовкладень, але забезпечує приріст продуктивності праці та якісних показників виробництва. Цього ж ефекту можна досягти з меншими витратами при використанні для технологічного оновлення лізингу. Для торговельного підприємства особливо важливого значення набуває врахування потреб споживачів в інвестиційній діяльності. «Компанії, – як вірно зазначають С. Деньга та В. Куценко, – можуть витратити безліч коштів, запроваджувати найдорожчі технології, наймати найкращих інженерів і виконувати найдетальніші ринкові дослідження, але якщо їхні зусилля не будуть підкріплені розумінням потреб клієнтів, а лише будуть спрямовані на дослідження та розвиток – результативність у кращому випадку залишатиметься без змін, або почне знижуватись» [10, с. 124].

Інвестиційна діяльність підприємства передбачає наявність у нього чітко сформульованої та досяжної мети, яка виступає основою його власного розвитку, потребує розробки комплексної інвестиційної стратегії. Інвестиційна стратегія спрямована на вирішення загальних завдань функціонування підприємства, забезпечення його стійкого розвитку, зміцнення конкурентних позицій. Як одну з функціональних стратегій підприємства її необхідно погоджувати із загальною корпоративною стратегією, спрямовувати на досягнення основних цілей підприємства. На основі інвестиційної стратегії торговельне підприємство вибудовує свою інвестиційну політику, реалізує окремі інвестиційні проекти та інвестиційні плани. Для комплексної реалізації інвестиційної політики компанії необхідним кроком є не тільки формування інвестиційної стратегії, погодженої із загальною корпоративною стратегією підприємства та орієнтованої на досягнення довгострокових результатів, але і її деталізація в окремих погоджених між собою інвестиційних проектах і програмах розвитку підприємства. Інвестиційна діяльність може бути спрямована на реалізацію окремих проектів чи напрямів роботи підприємства, на підтримку його довгострокової ефективності, подолання наслідків кризового стану, розширення масштабів товарообігу, налагодження нових каналів збуту тощо. Вона може біти різноспрямованою, але обов'язково передбачати досягнення визначеного соціального або економічного ефекту при мінімізації ризиків. При цьому важливе значення також має погодження напрямків інвестиційної діяльності підприємства з його стратегічними орієнтирами та завданнями. Управління інвестиціями має стратегічний характер,

тому що інвестиційна діяльність орієнтована на забезпечення довгострокових позитивних ефектів.

В умовах зниження інвестиційної активності зовнішніх і внутрішніх інвесторів пошук ресурсів, необхідних для ефективного розвитку торговельного підприємства, стає його вкрай актуальним завданням. Зростання попиту на інвестиційні ресурси при обмеженості їх пропозиції потребує від підприємства додаткових зусиль, для того щоб потенційні інвестори серед багатьох підприємств, які потребують інвестиційної підтримки, обрали саме його. Торговельні підприємства вимушені постійно турбуватися про ефективність господарської діяльності, яка виступає головним джерелом акумуляції внутрішніх ресурсів і критерієм його інвестиційної привабливості для зовнішніх капіталовкладень. Ефективна поточна діяльність підприємства дозволяє провести акумуляцію коштів, необхідних для його розвитку, за цей рахунок підприємство підвищує свою інвестиційну привабливість. Його діяльність із розробки та впровадження інвестиційних проектів, вивчення критеріїв і потреб, якими керуються інвестори у виборі визначення об'єктів інвестування та оцінювання ефективності вкладень, повинна носити постійний, спрямований на довгострокову перспективу характер.

Потенційний об'єкт інвестування оцінюється власниками капіталу за рівнем інвестиційної привабливості. Інвестиційна привабливість торговельного підприємства, як зазначають С. Деньга та В. Куценко, передбачає зіставлення інвестиційних можливостей з потребами в інвестиціях, в якому порівнюється кілька об'єктів за доцільністю здійснення капіталовкладень із позицій перспективного розвитку, обсягу поточного збуту товарів, ефективності використання активів, стану платоспроможності та фінансової стійкості [10]. При цьому важливого значення набуває оцінка ефективності поточної інвестиційної діяльності підприємства й організації інвестиційного процесу. Інвестиційна привабливість підприємства, зокрема торговельного, – вважає О. Шерстюк, – це характеристика можливості (або імовірності) шляхом внесення інвестицій у підприємство адекватно розв'язувати завдання, необхідні для досягнення мети інвестування [11, с. 6]. Це, в свою чергу, потребує від підприємства розробки інвестиційного проекту, який би викликав зацікавленість власників коштів і співпадав би з їх інвестиційними можливостями. Поряд з цим демонстрація високої результативності поточної діяльності підприємства стає не менш значущим критерієм для прийняття рішення про інвестування.

До інвестиційної діяльності підприємства слід віднести забезпечення ефективного використання наявних коштів і методи залучення додаткових, що потребують підтримки інвестиційної привабливості та розробки загальної інвестиційної стратегії та інвестиційних проектів, спрямованих на довгострокові результати. Інвестиційні проекти торговельного підприємства на стадіях розробки та впровадження потребують постійного внутрішньогосподарського контролю з метою раціонального використання грошових, майнових та інтелектуальних ресурсів для отримання максимального соціального й економічного ефектів при мінімізації ризиків. «Внутрішньогосподарський контроль інвестиційної діяльності підприємств торгівлі, – за думкою С. Бардаша та В. Воронцова, – містить елементи внутрішньої експертизи проектів, що здій-

снюються інвестиційними менеджерами та керівниками проектів» [12, с. 104]. Дослідники також вважають, що оцінювати інвестиційні проекти необхідно як за критеріями науково-технічної ефективності, так і за критеріями впливу цього проекту на бюджет підприємства та діяльність його підрозділів із обов'язковим урахуванням ступеня ризику отримання прогнозованих результатів.

Результати інвестиційної діяльності підприємства торгівлі будуть відрізнятися залежно від засобів використання ресурсів та ефективності інвестиційних проектів. Так, торговельне підприємство може використовувати додаткові кошти як на збільшення поточного товарообігу, так і на власну модернізацію. Другий варіант спрямовано на більш довгострокові результати, що свідчить про більш високу рентабельність капіталовкладень, але з більшим часовим лагом. Кожний із можливих варіантів інвестування потребує виважених управлінських рішень, які покликані координувати ресурсні можливості підприємства з потребами реалізації потенціалу розвитку підприємства. Ефективно вибудована інвестиційна діяльність підприємства, погодження його інвестиційної стратегії із загальною стратегією розвитку сприятимуть його виживанню в жорстких конкурентних умовах і забезпеченню довгострокової ефективності.

Важливою складовою інвестиційної діяльності торговельного підприємства є мінімізація ризиків. Значна роль у системі управління ризиками підприємства належить внутрішнім механізмам їх нейтралізації [13, с. 365]. До внутрішніх механізмів нейтралізації інвестиційних ри-

зиків ми відносимо комплекс контрдій, спрямованих на мінімізацію та диверсифікацію ризиків, що спіткають торговельне підприємство у висококонкурентному середовищі. Засобами нейтралізації ризиків можуть виступати наукове прогнозування, що здатне прораховувати майбутні ризики та їх наслідки; формування партнерських відносин (у тому числі з органами державної влади – ДПП), що дозволяють розподілити ризики між усіма учасниками проекту; активізація внутрішніх резервів підприємства; освоєння нових інвестиційних ресурсів; розведення ризиків у часі; страхування можливих збитків; інноваційне спрямування інвестиційної діяльності. В цьому комплексі протидії ризикам особливе місце посідає інноваційне спрямування діяльності торговельних підприємств. Торгівля на сьогодні є лідером інноваційної привабливості порівняно з іншими секторами. Це обумовлено більш високим показником повернення інвестицій з інновацій, активізацією конкурентного тиску у сфері торгівлі, можливостями залучення податкових кредитів і грантів, необхідністю реінжинірингу бізнес-процесів торговельних підприємств і зростанням попиту на наукоємні продукти та послуги. Інноваційне спрямування розвитку торговельного підприємства та формування інноваційних конкурентних переваг також кореспондується з новим інноваційним типом розвитку, що актуалізується у світі.

Аналіз сутності та напрямів інвестиційної діяльності підприємства дозволив запропонувати методичні підходи до вдосконалення інвестиційної діяльності торговельних компаній з урахуванням їх особливостей (рис. 1).

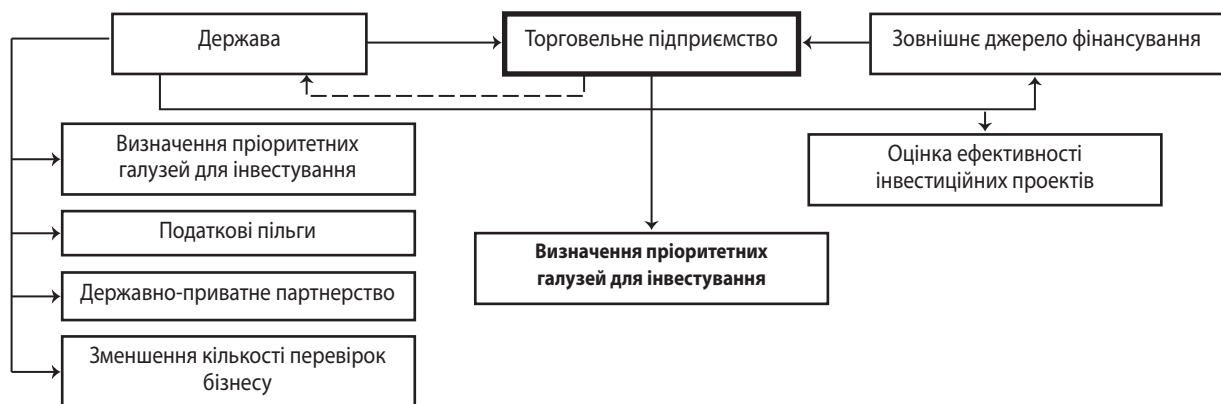

Рис. 1. Блок-схема стимулювання інвестиційної діяльності торговельних підприємств

За нашою думкою, визначальну роль в активізації інвестиційної діяльності торговельних підприємств відіграє держава. Саме держава здатна забезпечити ефективне інвестиційне середовище у країні, створити умови для ефективної реалізації інвестиційного потенціалу підприємств, сприяти залученню іноземних інвестицій та виступати в ролі безпосереднього інвестора пріоритетних проектів. Крім того, держава має у своєму арсеналі інструменти, що здатні спрямовувати інвестиційний потенціал країни в пріоритетних напрямках, зокрема на реалізацію інновацій. Низка державних заходів щодо розвитку інвестиційної активності господарюючих суб'єктів є неодмінною умовою подолання кризових явищ в економіці та забезпечення стійкого економічного зростання. З боку держави першочерговими заходами в рамках активізації інвестиційної діяльності вітчизняних

підприємств мають бути такі. Держава повинна визначити пріоритетні галузі, які потребують пріоритетного інвестування та розробити принципи відповідальності за ефективне використання інвестицій, створити умови для залучення іноземних інвестицій. Адаже в сучасних умовах внутрішній інвестиційний потенціал не в змозі забезпечити інвестиційні потреби бізнесу в необхідних для виходу із кризового стану на траєкторію стійкого зростання обсягах. Потрібно впровадити для пріоритетних галузей податкові пільги на певний період, звільнити від обов'язку виплати деяких місцевих податків і зборів, ввести мораторій на обкладення податками інвестицій. Це дозволить виявити додаткові інвестиційні ресурси, які в довгостроковій перспективі здатні забезпечити відчутні економічні зрушення як на окремих підприємствах, так і в макроекономічних масштабах.

Державні органи повинні зменшити кількість перевірок підприємств торгівлі протягом визначеного періоду з метою недопущення переривів у їх роботі за виключенням державного контролю за цінами на товари першочергової необхідності. Зменшення контролюючого тиску має забезпечити умови для модернізації підприємств, реалізації стратегії розвитку та запровадження ефективних інвестиційних проектів. Більш ефективним контролюючим заходом з боку держави має стати безпосередня її участь у найбільш перспективних інвестиційних проектах на умовах державно-приватного партнерства.

Держава також має ініціювати створення експертної ради з інвестиційної діяльності, яка б здійснювала допомогу в розробці й оцінюванні ефективності інвестиційних проектів підприємств, визначала пріоритетні напрями державного інвестування та сприяла розвитку державно-приватного партнерства. Така консультативно-експертна допомога матиме більш корисний ефект, ніж контролювання з боку державних органів поточної діяльності торговельних підприємств. Реалізація запропонованих заходів створить ефект залученості для інших економічних агентів, що в кінцевому підсумку призведе до системного розвитку інвестиційної діяльності торговельних компаній.

Висновки. Інвестиції виступають ресурсом розвитку будь-якого підприємства. Інвестиції є складною багатоаспектною соціально-економічною категорією, що суттєво ускладнює формування єдиного її розуміння. Авторами запропоновано таке визначення цього терміна: інвестиції – це всі види грошових, майнових та інтелектуальних вкладень з метою одержання економічного та соціального ефекту в майбутньому з урахуванням можливих ризиків. Сучасні торговельні підприємства приймають рішення про інвестування, керуючись співставленням фактичних значень результатів поточної діяльності з очікуваними за результатами капіталовкладень. Найбільш ефективним шляхом стимулювання інвестиційної діяльності торговельних підприємств є інвестиційна активність самих підприємств і підтримка малого та середнього бізнесу з боку держави, вдосконалення законодавства, розробка системи податкових пільг і державних інвестицій, розвиток державно-приватного партнерства у сфері торгівлі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. Инвестиции/пер. с англ. А. Н. Буренина, А. А. Васина. М.: ИНФРА-М, 2001. 1028 с.
3. Теплова И. В. Инвестиции: учебник. М.: Юрайт, 2011. 328 с.
4. Инвестиции: учеб. пособие/сост. Н. В. Кретова, О. И. Мокрецова. Иркутск: ИРГУПС, 2012. 212 с.
5. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. М.: ИТЕМ ЛТД; Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 1995. 448 с.
6. Борисов А. Б. Большой экономический словарь. URL: <https://tochka.com/info/glossary>
7. Балацкий Е. В., Павличенко Р. В. Иностранные инвестиции и экономический рост: теория и практика исследования. *Мировая экономика и международные отношения*. 2002. № 1. С. 52–64.
8. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 1/редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Академія, 2000. 864 с.
9. Череп А. В. Инвестознавство: підручник. Київ: Кондор, 2006. 398 с.
10. Денга С. М., Куценко В. А. Еволюція інвестиційної привабливості торговельних підприємств. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Серія: Економічні науки. 2005. Вип. 7, ч. 2. С. 121–130.
11. Шерстюк О. Л. Контрольно-аналітичні аспекти оцінки інвестиційної привабливості торговельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ: КНТЕУ, 2003. 25 с.
12. Бардаш С., Воронцов В. Внутрішньогосподарський контроль інвестиційної діяльності підприємств торгівлі // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції на тему: «Актуальні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в умовах інформатизації та глобалізації економіки» (16–17 квітня 2013 р.). Тернопіль: Крок, 2013. С. 211–212.
13. Мирошніченко Ю. В., Надолько А. В. Управление предпринимательскими рисками в условиях нестабильности экономической среды. *Бизнес Информ*. 2013. № 12. С. 364–367.

REFERENCES

- Blank, I. A. *Investitsionnyy menedzhment* [Investment management]. Moscow: ITEM LTD; Yunayted London Treyd Limited, 1995.
- Borisov, A. B. "Bolshoy ekonomicheskij slovar" [Big economic dictionary]. <https://tochka.com/info/glossary>
- Balatskiy, E. V., and Pavlichenko, R. V. "Inostrannyye investitsii i ekonomicheskij rost: teoriya i praktika issledovaniya" [Foreign investment and economic growth: the theory and practice of research]. *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnyye otnosheniya*, no. 1 (2002): 52–64.
- Bardash, S., and Vorontsov, V. "Vnutrishnyehospodarskiy kontrol investitsiinoi diialnosti pidpriemstv torhivli" [Internal control of investment activity of trade enterprises]. *Aktualni problemy rozvytku subiektiv hospodariuvannia v umovakh informatyzatsii ta hlobalizatsii ekonomiky*. Ternopil: Krok, 2013. 211–212.
- Cherep, A. V. *Investoznavstvo* [Investment Studies]. Kyiv: Kondor, 2006.
- Denha, S. M., and Kutsenko, V. A. "Evoliutsiia investitsiinoi pryvablyvosti torhovelynykh pidpriemstv" [Evolution of investment attractiveness of commercial enterprises]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnogo tekhnichnogo universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky* vol. 2, no. 7 (2005): 121–130.
- Ekonomichna entsyklopediia* [Economic encyclopedia]. Vol. 1. Kyiv: Akademiia, 2000.
- Investitsii* [Investment]. Irkutsk: IRGUPS, 2012.
- [Legal Act of Ukraine] (2002). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
- Miroshnychenko, Yu. V., and Nadolko, A. V. "Upravleniye predprinimatelskimi riskami v usloviyakh nestabilnosti ekonomicheskoy sredy" [Management of entrepreneurial risks under conditions of instability of economic environment]. *Biznes Inform*, no. 12 (2013): 364–367.
- Sherstiuk, O. L. "Kontrolno-analitychni aspekty otsinky investitsiinoi pryvablyvosti torhovelynykh pidpriemstv" [Control and analytical aspects of assessment of investment attractiveness of commercial enterprises]. *avto-ref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.04*, 2003.
- Sharp, U., Aleksander, G., and Beyli, Dzh. *Investitsii* [Investment]. Moscow: INFRA-M, 2001.
- Teplava, I. V. *Investitsii* [Investment]. Moscow: Yurayt, 2011.